

Robotica in de zorg:

WAT WIL JE ALS ZORGVERLENER ZELF BLIJVEN DOEN?

Technologie gaat de gezondheidszorg fundamenteel veranderen. Dat is één van de belangrijkste ontwikkelingen die advies- en onderzoeksbureau FWG schetst in zijn tweejaarlijkse Trendrapport. Wat zijn die ontwikkelingen? En wat betekenen die voor ons werk? [>](#)

TEKST ELLEN VAN KLEVERLAAN BEELD XF&M

Peter Andriessen en Irene van de Glind zijn senior-onderzoekers bij FWG. Bij technologie denken we al snel aan robotica, maar er is meer. Een tweede technologische toepassing is digitale communicatie. Smartphone, tablet, het werken met een elektronisch patiëntendossier: communicatie met en over de patiënt/cliënt,

Nu stellen we de vraag: welk werk gaat de robot eigenlijk doen?

DE PRAKTIJK: SOCIALE ROBOT PHI

Krapte op de arbeidsmarkt, hoogoplopende werkdruk, maar ook de afhankelijke positie van de cliënt: techniek kan bijdragen aan oplossingen voor de uitdagingen van deze tijd. Neem robot Phi van Philadelphia Zorg. In 2016 zag zij het levenslicht. Sociale robot Phi is ontwikkeld om cliënten te faciliteren meer naar hun eigen wensen te leven. Phi komt ieder jaar twee weken logeren bij een cliënt voor wie zij speciaal geprogrammeerd wordt. De ene cliënt heeft behoefte aan gezelligheid, de andere aan een herinnering om medicijnen tijdig in te nemen. Weer een andere cliënt aan praten over zijn grote passie: het Koningshuis. De sociale interactie tussen robot en cliënt is groot. Phi heeft veel discussie losgemaakt en raakt aan ethische vraagstukken over wie waarom de beste ondersteuning kan bieden: mens of robot. De discussie lijkt voorlopig niet geslecht. Ondertussen zien de cliënten om wie het gaat, ieder jaar weer uit naar het logeerpartijtje van Phi.

maar ook met collega's en leveranciers: we doen het allemaal digitaal. Een derde belangrijke technologische toepassing vormen sensoren, zelfmeetapparatuur en domotica, huisautomatisering. Een vierde belangrijke ontwikkeling: artificiële intelligentie en het verzamelen van en werken op basis van data. Alle technologische ontwikkelingen zullen we in FNV Magazine Zorg & Welzijn voor het voetlicht brengen. We beginnen met robotica.

Bij 'robotica' passen ook weer een veelheid aan toepassingen, schetst Irene van de Glind. 'Denk aan sociale robots in de ouderen- en gehandicaptenzorg. Of aan

robots in de operatiekamer, die de chirurg in staat stellen om een operatie preciezer en ergonomischer uit te voeren. Maar denk ook aan robotica in de apotheek, waardoor het verstrekken van medicijnen veiliger verloopt.' In de zorglogistiek speelt robotica eveneens een steeds grotere rol: een beddenwasstraat waar bijna geen mens meer aan te pas komt, of een rijdende robot die buisjes bloed van een dialyse-afdeling naar het lab brengt.

KEUZES

Niko Manshanden is adviseur medezeggenschap en functiewaardering bij de FNV. Hij waarschuwt voor het blindelings aanschaffen van een stuk techniek, een robot, zonder eerst na te denken over wat het betekent voor de werkprocessen.

Niko: 'Vroeger dachten we: als het helpt om het werk te doen, is het goed. Nu stellen we ons de vraag: welk werk gaat de robot eigenlijk doen? Als een robot bloed wegbrengt naar het lab, blijft de verpleegkundige dan aan het bed? Veranderen haar taken?' Hij vindt dat we ons meer vragen moeten stellen over welk werk we zelf, als mensen, willen blijven doen. En welke taken we vervolgens liever aan een robot overlaten. Niko gaat hierover regelmatig met leden in gesprek.

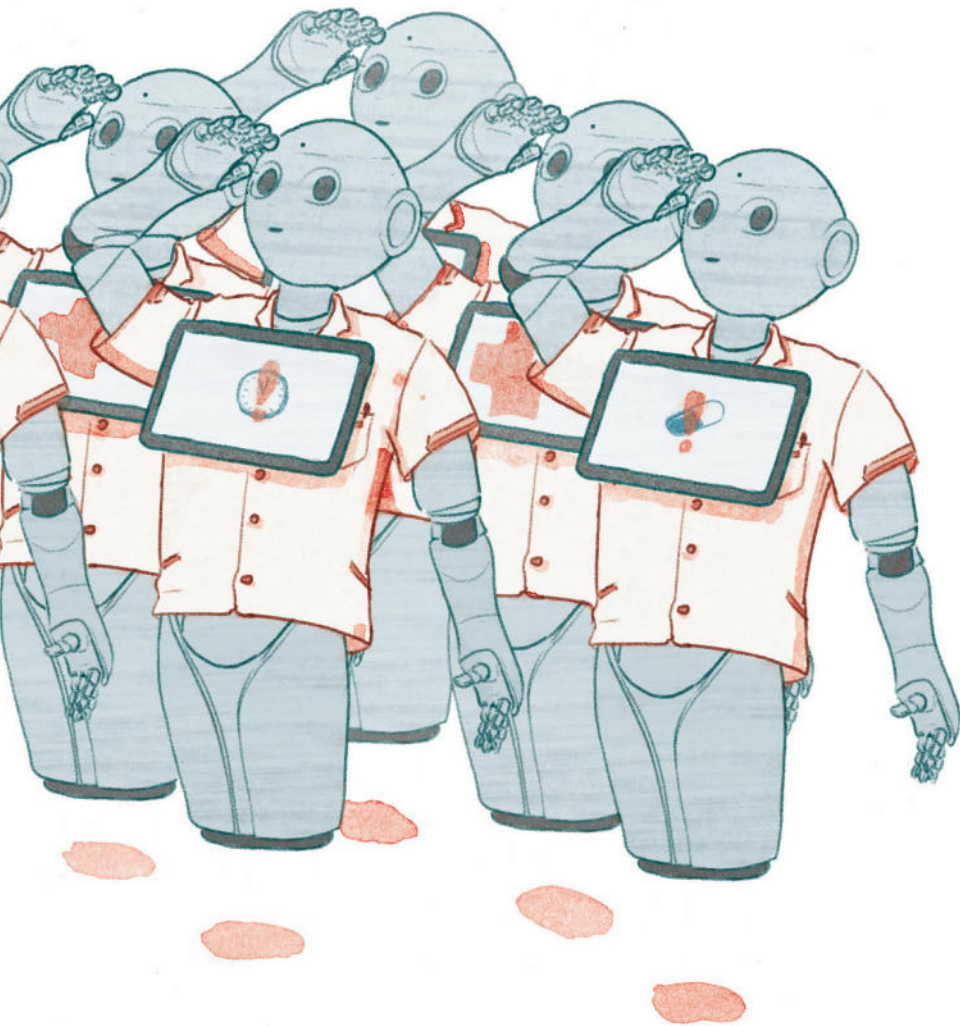
Je kunt techniek niet zomaar inzetten, je moet een visie hebben op zorg mét technologie, beamen de FWG-onderzoekers.

Peter: 'De organisatie moet een visie hebben op wat zij onder goede zorg verstaat en vanuit die visie de rol van techniek bepalen. Daar past vervolgens een visie bij over hoe je het werk wilt organiseren.' En de cliënt/patiënt? Moet die hierin niet een doorslaggevende stem hebben? Peter Andriessen en Irene van de Glind vertellen tijdens de presentaties die ze geven, graag over robot Phi van Philadelphia Zorg (zie kader). Robot Phi is een beroemdheid, ze is meermalen in het nieuws geweest. En ook daar riep ze veel reacties op.

VERSCHRALING?

Als Peter en Irene de vraag stellen wat hun publiek ervan vindt dat een robot in plaats van een mens de

Or moet zich in de discussie mengen

cliënt ondersteunt, horen ze bijvoorbeeld: 'dan is er echt iets mis met de begeleiding'. Maar ze horen ook: 'wat prachtig dat dit mogelijk is, hier is echt sprake van toegevoegde waarde voor de cliënt'. Peter: 'De vragen die eronder liggen, zijn eigenlijk: wat is warme zorg? Kan alleen een mens die bieden? Is technologie een vershraling van zorg?' Wat is goede zorg en welke rol kan robot Phi hierin spelen, dat is ook hier de vraag. Wat betekent het als de cliënt opbloeit door zo'n logeerpartij en groeit in zijn vaardigheden of kennis?

Niko Manshanden wijst erop dat je goed moet kijken naar het probleem dat je met de inzet van robotica wilt oplossen. Wat vindt de medewerker? Die vraag wordt veel te weinig gesteld, vindt hij. 'Ga die professionals nou eens bevragen. Wat vinden zij een probleem? En wat vinden zij van hun huidige taken? Die discussie voeren organisaties te weinig met de mensen op de werkvloer.' Tenslotte is belangrijk dat je medewerkers begeleidt in het toepassen van techniek, want al weten we nog niet precies hoe, dat techniek het werk in de zorg fundamenteel gaat veranderen, is een feit. Niko: 'Daar moeten mensen wel op voorbereid worden.'

GEVRAAGD: PROACTIEVE ROL ONDERNEMINGSRAAD (OR)

Techniek verandert het werk in de zorg en welzijn. Bestaande functies worden anders, nieuwe functies ontstaan. De or en de vakbond moeten zich met die toekomst bezighouden, vinden de geïnterviewden. Niko Manshanden: 'De or kan zelf, proactief, een langetermijnvisie op technologie in de zorg ontwikkelen en daarover met zijn Raad van Bestuur in gesprek gaan. Als er bijvoorbeeld een adviesaanvraag naar de or gaat over de aanschaf van sociale robots, en je hebt er niet al eerder met elkaar over gesproken, dan ben je eigenlijk te laat.' Bij advies- en onderzoeksbureau FWG merken ze dat de gemiddelde or heel graag zo'n langetermijnvisie wil. Peter Andriessen: 'Tijdens onze presentatie op een bijeenkomst over medezeggenschap hoorden we dat een or het initiatief nam om met zijn cliëntenraad (CR) om de tafel te gaan zitten. Dit vraagt om samenwerking, om samen kennis te ontwikkelen.'

VAKBONDEN KUNNEN PERSPECTIEF BIEDEN

De SER bracht enkele jaren geleden een verkenning uit over robotisering. De FNV werkte eraan mee. Het banenverlies dat doemdenkers voorspellen, is voor de zorg, met een voortdurende krapte op de arbeidsmarkt, niet direct een aannemelijk scenario. Bovendien kent techniek voordelen die juist in de zorg oplossingen kunnen bieden voor zware of saaie handelingen. De FNV benadrukt echter dat het belang van de medewerker goed moet worden meegewogen. Wat doen medewerkers graag zelf? Wat kan een robot veiliger of beter? De FNV wil hierover graag met haar leden in gesprek blijven.